

Amice frater.

Willen wij de kracht en de beteekenis van het Huis van Oranje Nassau verstaan, dan moeten wij, zoo zek ik, uiteraard terug naar den tijd, toen de band van dat vorstenhuis en ons volk werd gelegd. En dan treedt de eerste Willem op den voorgrond.

Groen van Prinsterer doet dien grooten vorst ons kennen uit de particuliere correspondentie, die hij voerde.

Onze dagen leeren ons wel, dat men den waren aard van een regime en van haar leiders niet licht leert verstaan uit hun officiële uitingen.

Wij zouden, om een voorbeeld te noemen, de toeleg van het communisme het best zien, als wij de geheime onderhandelingen en gesprekken konden beluisteren.

Welnu — het is uit de brieven van den Prins aan de vele vorsten en machtigen van zijn dagen, waarin hij om hulp vraagt voor de zaak die hij dient, en de innigste overwegingen van zijn groote hart blootlegt, dat wij den aard van zijn strijd het best leeren waardeerden.

Groen doet dan allereerst zien, dat deze prins toen niet alleen dacht aan de belangen van ons land. In de taal onzer dagen zouden wij kunnen zeggen, dat hij „Europeesch dacht“.

Hij wilde Europa verlossen van een religieus en politiek despotisme, zooals het Huis Habsburg dit in dienst van Rome voerde.

Daartoe trad hij in verbinding met alle machtigen van Europa, op wier steun hij durfde te hopen. Helas vaak te vergeefs.

Waarom zoo? Hij doorzag dit zeer goed. Hij schreef: die vorsten in Europa zijn niet onverschillig voor de vrijheid van ons volk, maar vaak wel omtrent de groote zaak, waarvoor ik strijd: de zaak der reformatie.

Deze prins van Oranje dacht niet aan een wereldparlement en aan wereldcongressen, hij sprak niet van humanistische waarden en van democratie en dergelijke vage onduidelijkheden, het was hem te doen om een Europeeschen vrede overeenkomstig met de regering van het Woord van God. Het ging hem allereerst om de vrijheid der reformatie.

Geen vage religiositeit deed, zoo zegt Groen, hem rustig staan te midden der woedende golven — saevus innotus in undis — maar het bouwen op de rots van het Woord Gods, dat hij kende en beleed naar de belijdenis der reformatie.

Zijn vroomheid was even levendig en nauwgezet als die van zijn moeder, en van zijn broeder Jan van Nassau.

Het was geen vaag religieus sentiment, dat hem dreef, maar nauwkeurige kennis van de gereformeerde belijdenis en de fijne onderscheidingen naar het Woord des Heeren, die de waarheid van de dwaling doen onderkennen.

En hoewel hij den strijd tusschen Calvinisten en Lutheranen betreunde, wist hij toch zeer goed, waar het in dien kamp omtrent het zuiver belijden toch om ging.

Groen van Prinsterer keert zich in zijn verhandelingen, die aan het derde deel der Archives voorafgaan met groote scherpheid tegen een Duitschen protestant, die over de Reformatie zoo ongeveer oordeelde als wij dit van de modernistische protestanten gewoon zijn. „Un progrès, une perfection de l'Eglise, une Weiterbildung der Kirche“.

De reformatie, dus zegt Groen, was maar geen stap naar voren op den weg eener vage godsdienstigheid of bijgeloovigen vormendienst, zooals Rome die kende, zij was veel meer een wederkeer. Zij was reformatie, geen ontwikkeling. Terugkeer tot de fundamentele waarheden der Schrift, de redding alleen door genade om de verdiensten van onzen Heiland en Heere Jezus Christus; omverwerping van het getimmerte van wereldsche bijgeloovigheden, een doodelijke slag voor een kerkelijk regime, dat den Bijbel terzijde schoof, den hemel als bij opbod verkocht, Christus vervolgde in Zijn discipelen; Rome, meer antichristelijk zelfs dan de Caesaren.

En het is alleen mogelijk onzen opstand tegen Spanje te begrijpen, als men erkent dit godsdienstig principe van dien kamp, de natuur van een staat, aan welken de Heer der kerk de geboorte gaf, zijn duur, en de kracht van Zijn kerk; en de verdienste van den Prins van Oranje is deze, dat hij als een instrument dienen mocht voor dit groote werk van God.

Het is niet maar alleen de vrijheid voor een vage religie, dat de Prins zijn strijd voerde, maar zeer belijst voor de vrijheid van de gereformeerde religie, voor de vrijheid der ware kerk, die hij kende, en waarbij hij zich voegde, naar den eisch van zijn Koning en Heere, Jezus Christus.

Zoo streed hij tegen Rome en tegen Spanje. Want hij eerbiedigde het gezag van den Koning van Spanje, omdat hij wist, waarin het gezag der overheden is gefundeerd en daarmee ook de vrijheid en het recht der volken.

Maar toen het hem onmogelijk was in den dienst van dien vorst zijn plicht jegens God te vervullen, toen waagde hij een kamp als prins van Oranje, een strijd, die buitengemeen stoutmoedig, ja overmoedig mocht

heeten, wanneer hij zich niet bewust was van het doel waarvoor hij streed en van de hulp van den Drie-eenigen God.

Voor hem stond het vast, dat de vrijheid van de kerk der reformatie ook werkte de vrijheid van 'n volk.

En daarom was hij tolerant en was zijn eerste werk, dit blijkt uit zijn brieven, wanneer onzerzijds een plaats aan het Spaansche juk was ontruikt, om te vermanen: zorg voor de prediking van het Woord in volle vrijheid, maar gun ook volle vrijheid aan de Roomschen en Lutherschen, ja zelfs aan de Wederdoopers, zoolang zij niet tot verkeerde, tegen de goede orde gerichte daden overgaan.

De prins ging in die zorg voor de vrijheid verder zelfs dan Aldegonde, die waarschuwde tegen de dooperij en daartegen strenge maatregelen van overheidswege niet kon afkeuren.

De prins was van overtuiging, dat de vrijheid van des Heeren Kerk en de vrije verkondiging van het Woord Gods alleen veilig kon zijn als ook volle vrijheid aan het woord van menschen werd gegeven, mits, zooals dat behoort, dat ieder verantwoordelijk blijft voor hetgeen hij zegt.

En als wij dan zien uit zijn briefwisseling met de machtigen van zijn tijd, hoe groot de teleurstelling telkens was, als hij riep om hulp, hoe alles hem steeds tegenliep, hoe het soms was, alsof alles, wat hij bouwde, weer werd afgebroken, hoe zelfs de grooten in de zeven provincien vaak meer dachten aan hun vermeende directe belangen, dan aan den kamp voor de vrijheid der kerk, en daarna telkens ook mogen opmerken, hoe zijn moed nimmer zonk, hoe hij altijd bleef betrouwen, ziende op zijn roeping hem van God gegeven, hoe hij bleef strijden onvermoed, tegen misvattingen en miskenning. — het kenmerk trouwens van elke reformatie en haar getrouwe dienstknechten — dan stijgt onze bewondering voor dezen eersten Oranjevorst met elke bladzijde, die ons zijn brieven doen kennen; maar meer dan dit, dan danken wij den Heer der kerk voor de groote genade, dat Hij zulk een geloofsmoed en geloofskracht aan Zijn kinderen schenken wil.

De echte reformatie kent altijd tegenslag op tegenslag, teleurstelling na teleurstelling, wankelmoeidigheid na wankelmoeidigheid, misvatting na misvatting in den eigen kring; laat ons haar historie slechts nauwlettend nagaan; want de Heer der kerk wil ons behoeden voor deze groote fout, dat wij zouden meenen de redders en behouders Zijner kerk te zijn. Hij beproeft het geloof van Zijn beste kinderen het meest, opdat het goud van dat geloof te heerlijker zou schitteren, alleen ter eere van Hem, Die het schonk en onderhoudt tot het einde.

Prins Willem was er van overtuigd, dat de kracht in den strijd niet daarin wordt gevonden, dat wij weten de overwinning niet te zullen zien. Het moet ons voldoende zijn te weten, dat wij den goeden strijd strijden. Het beloop is in de hand des Heeren, en de overwinning wordt aanvaard in het geloof.

Zoo mogen wij het ook zeggen van den Koningstadhouder Willem III.

Van hem zegt prof. Kramer, die Groen's werk voor de Archives voortzette: het werk van Willem III was de realisatie van een politiek beginsel, dat gold voor het belang van gansch Europa.

Hij begon den kamp voor dat beginsel (en dat was ook weer de vrijheid van de kerk der reformatie. M.) toen hij twee-en-twintig jaar was. Hij had het reeds ernstig overwogen in de dagen van zijn eenzame jeugd. Hij overwon — in zijn graf.

Hij zag dus ook niet de vrucht van zijn werk, al stond de zaak waarvoor hij streed toen anders dan toen zijn voorvader stervend, na door moordenaars-hand gevallen te zijn, die zaak den Heere zijn God zoo ootmoedig aanbeval.

Ik wil dezen brief eindigen met de woorden, waarmee Groen van Prinsterer zijn arbeid inzake de archieven van het Huis van Oranje besluit.

Het zal mij, dus zegt hij, een oorzaak van levendige dankbaarheid blijven, op deze en andere wijze te hebben mogen medewerken aan het in herinnering brengen van de groote daden, die dynastie en natie zoo veel roem hebben gegeven. Om zoo te beter te doen eeren en te overwegen het voorbeeld onzer vaderen, maar vooral om te bevorderen, dat wij de knie zullen buigen in aanbidding en dankbaarheid voor den Almachtigen God, Die het in den wonderen weg van Zijn voorzienigheid zoo heeft gewild, ook door de instrumenten Zijner hand, dat hier werd gehandhaafd het Woord van onzen God, het Evangelie van onzen Heere en Zaligmaker Jezus Christus, makende alzoo van dit kleine hoekje der aarde, aangevallen, overweldigd, gevloekt door de vijanden van Zijn Woord, het schouwspel van Zijn bevrijdingen en oneindige zegeningen.

Geloof gij niet, amice, dat wij van dit alles alleen de waarachtige handhaving nog zien, niet in een wereldcongres van valsehe profeten, maar aan alle plaats, waar nog in ons volk, zij het vaak een zeer klein getal kinderen Gods door den Koning der kerk vergaderd wordt, om te luisteren naar de volle verkondiging van Zijn Woord, in de kracht der aloude belijdenis, ook omtrent de kerk zelve, die helaas door zooveel zelfs onder ons slechts aarzelen wordt uitgesproken?

Met hartelijke groeten en heilbode, uw toegenegen MARNIX.

Er zijn nog synodocraten met herinnering.

In „Provinciale Kb. Utrecht“ (synodocratisch) schrijft ds A. Zwaan van Breukelen over het blad der bezwaarden binnen de synodocratie. We lezen o.m.:

De verschijning van dit blad op zichzelf heeft mij verbaasd. En het inleidend woord van de hoofdredacteur heeft mijn verbazing ten top gevoerd.

Vloeden deze woorden inderdaad uit de pen van een onzer predikanten, die onze kerken in volle rechten dienen?

Meent Dr Schelhaas de waarheid te dienen als hij schrijft, dat hij de gelegenheid miste zijn eigen kijk en opvatting, kortom zijn bezwaren uiting te kunnen geven?

Waar was zijn kerkeraad dan? En zijn beroep op de Classis en de andere meerdere vergaderingen?

Staat niet de kerkelijke weg voor een ieder open? Waarom zich dan met zijn bezwaren niet in die kerkelijke weg gesteld?

De Zwaan vraagt naar den bekenden weg: alle revisieverzoeken zijn immers aan den kant gelegd? Bij herhaling? Niet beantwoord, doch op zij geschoven (verandering van wet). Maar ds Zwaan zelf heeft tegen deze manoeuvre (eerst de menschen opwekken: vraag revisie en dan hun vraag wegwerken) geen bezwaar: hij zegt „fiat“.

Zelf heb ik nooit behoefte gehad aan een nieuwe Verklaring, de vroegere uitspraken onzer kerken waren mij duidelijk genoeg.

Maar indien het voor sommigen nodig was, fiat. In wezen bleef toch de waarheid zoals deze vroeger door onze kerken beleeden was, gehandhaafd.

Wie zijn „fiat“ geeft, moet niet meer vragen: waarom gaat u niet den kerkelijken weg? Intusschen is de schrijver zijn memorie nog niet kwijt.

Hoe kan Dr Schelhaas zich openlijk tegenover die leeruitspraken stellen en toch door zijn kerkeraad worden gehandhaafd?

Laat hem telegrafeeren! Dan:

Hoe kan Dr Schelhaas schrijven, dat hij zich niet kan neerleggen bij de schorsingen door de Generale Synodes uitgesproken en toch die kerken blijven dienen? Of spraken op de Generale Synodes onze kerken niet? Heeft hij die uitspraken indertijd soms niet van de kansel afgekondigd?

En nu is het wachten op de d a d e n van ds Zwaan. Model: Haagsche Heeren 1944. K. S.

Algemeene genade.

Prof. Van der Schuit zegt in De Wakker:

De term „algemeene genade“ behoeft een correctie, maar deze correctie is door niemand anders dan door dr Kuiper zelf aangebracht.

Indien prof. v. d. Schuit ons zou willen zeggen, welke plaats hij bedoelt uit Kuiper's werken, zullen wij nagaan, welke correctie, die een werkelijke behoefte is, door Kuiper zelf aangebracht is. Wij weten, wat dr Hepp dienaangaande zeide, en bespraken het al. Maar dezen keer willen wij graag prof. v. d. S. hooren.

Intusschen schijnt die correctie van Kuiper door zijn volgelingen niet opgemerkt of ter harte genomen te zijn. En zoo deed de heer P. Jongeling geen monnikenwerk, toen hij in Gron. Kbl. de gemeene gratie besprak, eindigende met den oproep „Keert weder“. Hij citeert, via ds Bremmer, dr Kuiper, Gem. Gr. II, 49/50:

Kuiper heeft het daar over Zondag 3 van de Heidelbergse Catechismus, welke zegt, dat de mens is ganselijk onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad, tenzij hij door de Geest Gods wedergeboren wordt.

Dit krasse vonnis over de gevallen mens wordt dan door Kuiper met de volgende redenering van zijn dodelijke kracht beroofd.

Vergelijk hiermee mijn eigen opmerkingen in de verschijnende Catechisusbewerking („vergiftigd“). De passage, waarop Sch. doelt, en waarover we de meening van De Wakker graag zouden hooren, luidt bij Kuiper:

„Het geneigd tot alle kwaad en onbekwaam tot enig goed“ spreekt dan uit, hoe elk mens zich, buiten wedergeboorte, openbaren zou als de gemeene gratie zijn boze aandrif niet in toom hield; en de ervaring toont ons dan, hoe de mogendheid des Heeren „de boze natuur“ achter de tralies der gemeene gratie grotendeels onschadelijk maakt. Het „onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad“ is dan niet de uitdrukking van hetgeen we in „de wedergeborene“ vinden, noch ook van hetgeen we in het gemeene leven bij alle niet wedergeborenen opmerken; maar de erkenning van wat in de aandrif onzer bedorven natuur ligt, en van hetgeen er onmiddellijk uit zou voortkomen, zodra God ophield door de gemeene gratie die boze aandrif te temperen“.

Wat mij betreft: ik geloof, dat dit beeld van tralies van gemeene gratie een correctie behoeft, die Kuiper niet aangebracht heeft. K. S.

Levende bronnen van christendom en humanisme.

Nog steeds sprekende over de „gemeene gratie“, merkt dhr P. Jongeling in Gron. Kbl. op:

Dr Bruins Slot hield in November van het vorige jaar een radiorede over de U.N.O. Deze organisatie

zwijgt in haar statuut in alle talen over Christus, de Koning der koningen, noemt zelfs Gods naam niet, negeert de Schrift, maar spreekt wel, in humanistische hoogmoed, haar vertrouwen uit „in de waardigheid en de waarheid van de menselijke persoon“. Met opzet, dat bleek bij allerlei gelegenheden, heel duidelijk, heeft men alles, wat naar postief christendom zweemt, uit deze organisatie geweerd. De gevolgen zijn er dan ook naar.

Dr Bruins Slot echter verklaarde in zijn rede voor de N.C.R.V.:

„Wanneer we de fouten van de U.N.O. zien, moeten we maar denken aan het woord van Paulus over de ellendige mens die het goede wil, maar het kwade ligt hem telkens weer bij“.

Nu zegt Paulus helemaal niet „de ellendige mens“, maar: „Ik, ellendig mens“, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods? En hij voegt er het antwoord bij: „Ik dank God door Jezus Christus, onze Heere“.

Hier, in Romeinen 7:14-26, spreekt een mens, die door de Geest Gods is wedergeboren, over zichzelf en over de „allerhande zwakheid en ellendigheid“ welke hij nog in zichzelf vindt.

In Romeinen 1:18-32, daar spreekt de apostel over de onwedergeborenen, de vijanden Gods, en dan komt hij tot heel andere uitspraken.

We hebben gezien dat Kuyper door zijn „Gemene Gratie“-theorie de dodelijke kracht van het vonnis, dat daar geveld wordt, in feite geducht verzwakte. Maar sommige tegenwoordige sprekers en schrijvers zijn al weer veel verder. Zij namen niet alleen onvoldoende notitie van Romeinen 1, maar passen zelfs Romeinen 7, waar het over gelovigen gaat, met behulp van dezelfde Gemene Gratie-ideologie, toe op het handelen van mensen die met hun bruto ongeloof te koop lopen!

Later:

Wat Kuyper, wanneer hij in zijn dagen om zich heen blikte, vaak versleet voor „natuurlijk licht“, voor een gevolg van de werking ener „Gemene Gratie“, was in werkelijkheid een taale rest van christelijke traditie, waar immers het leven in Europa, en dat in Nederland in 't bijzonder, zo sterk door het christendom was gestempeld geweest.

Maar in onze dagen is ook deze rafelige band der christelijke traditie afgeknapt. De Europese volken, die eens door het Woord verlicht zijn geweest, dreigen weg te zinken beneden het heidendom.

Wie nu nog Kuyper in zijn vergissing blijft navolgen, haalt over zijn eigen arbeid en die onzer christelijke organisaties steeds meer de vloek der onvruchtbaarheid en werkt mee, al is het misschien onbedoeld, aan de grote synthese van „kerk“ en wereld, die in de dagen van de anti-christ haar voltooiing zal bereiken.

Steeds maar weer vind ik de uitglidingen van Kuyper in dit opzicht een tragisch fenomeen. Destijds was het boek een studie-objekt voor de jongelingsverenigingen. De J.V.-ers leerden het schema van buiten. Een elite ging er mee den politieken en sociaal boer op. Ze meenden het allemaal prachtig, en waren warme, bezielde mensen. Later kwam men in de posities, die het gevaar van concessies meebrachten: men deed de concessies, en de laatste instructeurs dezer elite dekte hen en zich met de fouten van Kuyper's werk. Nu studeeren de J.V.'s niet meer, en de elite bekommert zich om de kritiek niet meer, en draait zich een rad voor de oogen door zich wijs te maken, dat, wie nog een bedenkelijk gezicht zet, eigenlijk een niet in het zwart gekleede kersteniaan is. K. S.

Vraag en antwoord in de Zaanstreek.

In het Kerkblad voor de Zaanstreek (redacteur ds P. v. Dijk, synodocratisch, en gansch ijverig tegen ons) vraagt, bl. 2, kolom 3 „v. d. Wolf“:

Mogen we die jeugdobbouw aan de communisten overlaten? Zullen we de communisten gelegenheid geven hun kindertreinen te laten vermenigvuldigen, zoals dat reeds in de Balkan gebeurt? Mogen wij toelaten, dat zij de kinderen laten instappen om de duistere tunnel in te rijden naar..... de hel?

En op bl. 2, kolom 2, antwoordt „Guus Bakker“:

Nog eens:

T WERELD JEUGD APPËL 28 AUGUSTUS  
't Programma is nu definitief vastgesteld. De vijf onderwerpen, die in 't kort behandeld zullen worden, zijn de volgende:

De Wereldkerk van Christus door Alex. Schmemann, de jeugdige zeer bekende professor van het Russisch-Orthodoxe Theologisch Instituut te Parijs en lid van het Jeugddepartement van de Wereldraad van Kerken.

Het getuigenis der Kerk door John Karefa Smart van Sierra Leone, West-Afrikaans predikant en medisch doctor.

De sociale vragen en de Kerk door Philip Alford Potter, Methodist van Jamaica, die waarschijnlijk internationaal secretaris wordt van de Britse Christen Studenten Beweging.

De internationale vragen en de Kerk door K. H. Ting, een zeer bekende jonge Chinese, die zich bekendheid verwierf in de Wereld Christen Studenten Federatie.

De jeugd en de Kerk door Barbara Deltz, een veelbelovend Amerikaans jeugdleider in de W.C.A.

De sprekers worden vertaald!

Verder zal dr Martin Niemöller, als vertegenwoordiger van de hele Wereldconferentie, een woord tot ons richten.

Wat de muzikale omlijsting betreft: het Conferentiekoor, bestaande uit leden van de Internationale Jeugd-delegatie, verleent o.m. zijn medewerking.

't Appël begint om half 3 in de Apollahal (per tram te bereiken met de lijnen 3, 24, 25).

Zo mogen we ons die middag vereend weten met de duizenden jongeren van allerlei rassen, talen en volkeren, die door deze Jeugddelegatie vertegenwoordigd worden.

GUUS BAKKER.

„De sprekers worden vertaald“; u kunt er dus heusch bij, als u langzaam maar zeker wordt gepraepareerd voor het communisme. Want, zoo luidde één der amsterdamsche „argumenten“: „alzo lief heeft God de wereld gehad..... en niet alleen het Westen“. De spreker had groot gelijk, de antithese loopt ook door het Oosten. Maar o, die antithese.

Als onze ds Nieuwenhuis eens naar mejuffrouw Bakker ging om een plaatsje in het blad van ds P. v. Dijk, wie weet?

K. S.

Geen provinciaal ingedommeld geloofsleventje.

In hetzelfde nummer, nog altijd „v. d. Wolf“ van bl. 2, kolom 3:

Werk mede aan de jeugdobbouw, ook van die „andere“ jeugd! Een ieder doe slechts zijn plicht!

Laten we ons wachten voor een provinciaal ingedommeld geloofsleventje! Vat moed! Gaat bezielde ten strijde! De jeugd hunkert!

Och, geef me weer een goeien J.V.-er. Die op zijn plaatsje wakker is, en niet occumenisch, in stee van provinciaal, indommelt. Een man, die leeft uit zijn geloof.

K. S.

Ds H. Veltman over het voorstel-Assen.

In „Ons Kbl.“ (N. Br. en L.) schrijft ds H. Veltman:

De verkeerde weg, die de Synodes in die jaren gegaan zijn, heeft zich op een verschrikkelijke wijze gewroken. Niet het minst door die geheime vergaderingen is het hiërarchisch streven openbaar geworden, dat er bij vele zogenaamde „leiders“ reeds lange tijd was. In ons vrijgemaakte kerkelijke samenleven moeten we nooit weer naar zulk vergaderen-in-het-geheim terug.

Daarna vermeldt ds Veltman het ook aan onze lezers bekende voorstel-Assen, en merkt op:

Het staat voor ons vast, dat heel deze aangelegenheid niet mag worden tot een onder-onse van een aantal deputaten. Het gaat hier om kerkzaken — en daarom: geen gesloten deuren! En het zal vooraf toch duidelijk moeten zijn hoe we elkander ontmoeten. Het staat vast: in de gebonden kerken is niets veranderd wat de „Goddelijke waarheden“ en de schorsingen en afzettelingen betreft. Men handhaaft die nog steeds, al is tegenover zo heel veel „bezwaarden“ onder de synodocratie de houding zoveel soepeler geworden. Zulks alleen uit tactische en kerkpolitieke overwegingen van het slechtste allooi. Alleen: kunnen die noodzakelijk te stellen vragen niet ook mondeling worden gedaan op de aller-eerste samenkomst? En het antwoord op die vraag: wie zijn wij in Uw oog zal dan beslissend kunnen en moeten zijn voor een al- of niet-verder-spreken. Het vooraf-samen-bidden zal inderdaad heel moeilijk zijn.

Omdat er nog altijd de geboden liggen, die een zegen vroegen over de op ons toegepaste tuchthandelingen. Welnu: laat dan ieder deputaatschap voor zich Gods aangezicht zoeken, opdat er werkelijk concreet geboden kan worden. Want als er concreet geboden wordt kan immers de één niet instemmen met het gebod van de ander: bekeer hen van hun schadelijke en zondige wegen.

Terecht wordt hier verwezen naar 't publieke gebed om de bekroning van de z.g. tuchttoefening op ondergeteekende met 's Heeren zegen. Ik heb al eens openlijk in een afzonderlijk artikel in ons blad gevraagd: waar blijven de geboden? Daarop heeft dr Ridderbos evenmin als iemand anders antwoordd. Het eenige antwoord was: vragen om iets, waarvan hij tevoren gelezen had, dat het niet kon gebeuren. We noemden dit onlangs: vragen naar den bekenden weg. En afwezigheid van het bewijs van werkelijk willen.

K. S.

„De klassieke Mulo“.

In het orgaan van de Vereniging van Leeraren bij het Christelijk Voorbereidend Onderwijs „Christelijk Gymnasiaal en Middelbaar Onderwijs“, schrijft drs D. J. Buwalda, onze lector, een interessant artikel over een onderwerp, dat velen al jaren lang kweilt: de snelle afbraak van het nederlandse gymnasium. We lezen:

Het artikel van Dr Kok met de onovertrefbare titel „Naar de klassieke Mulo“ kreeg ik onder ogen, toen het grootste deel van het hier volgende artikel reeds op papier stond. Hier en daar zal ik wel eens in zijn vaarwater komen. Maar in dat geval geloof ik, dat het de vaart eerder zal ten goede komen dan ophouden.

Uit zijn artikel is dan wel duidelijk geworden, dat de Gymnasia in de klassen 5 en 6 opnieuw een aderlating zullen ondergaan ten „voordele“ (?) van de natuurkunde, de scheikunde of de biologie, ten koste van het Grieks en het Latijn.

Consequenties van de regeeringsmaatregelen ook voor ons? Ja:

Vast staat wel, en dat hoop ik straks aan te tonen, dat de silveren koorde, waarin het Christelijk onderwijs, helaas, heeft bewilligd, althans bij dit besluit pijnlijk gaat knellen.

Dat wil niet zeggen, dat ik uit een algemeen oogpunt van opvoeding zou willen afdingen op de wetenswaardigheid van genoemde vakken van natuurwetenschap. „Des Heeren werken zijn zeer groot“. Worden inderdaad deze vakken naar de Schrift gegeven, dan zullen zij voor de leerlingen een verrijking kunnen betekenen. Tenzij deze vakken een overbelasting zouden betekenen van de reeds behoorlijk hoog opgestapelde bagage, terwijl men onontbeerlijke goederen zou uittladen om plaats te maken.

Schrijver merkt op, dat

men sommigen hoort zeggen, dat dan de eisen voor het A-diploma maar moeten worden verlicht. En inderdaad, die dat zegt, stelt zich op de basis van de nu geschapen situatie. Tot duver was het zo, dat de classici in moeizaam overgespaarde tijd, behalve de op het eindexamen gevraagde auteurs, nog eens hier en daar 'n greep konden doen uit Lucretius, Horatius, 't Griekse Nieuwe Testament, en, last-not-least, de voor het inzicht in de Griekse religieusiteit onmisbare tragedie. Bij de uren-tabel, die tot duver gold, bleef de laatste jaren zelfs deze laatste onbehandeld, althans aan ons Gymnasium, dat toch met zijn kleine klassen wel het meest daartoe zou moeten kunnen geraken. Overigens was deze lectuur voorzeker niet onvruchtbaar voor de vertaling van de eindexamenauteurs. Maar, als gezegd, tot deze „extra“ lectuur kwam het zelfs niet.

En de eindexamenauteurs, ik denk nu maar aan Plato en Seneca, moesten, ondanks dit alles, toch nog met grote zorg worden doorgeneusd om een stuk te vinden dat gemakkelijk genoeg was, en de leerlingen tot niet al te grote buitenslagen zou voeren. Inderdaad, verlichting van het A-eindexamen zou er wellicht tot kunnen leiden, dat Plato en Seneca (Tacitus) als eindexamenauteurs zouden moeten vervallen. Wat voor een ramp dit zou betekenen voor a.s. studenten b.v. in de theologie laat zich niet licht beschrijven. Het wordt voor hen een achterstand, die praktisch niet zal kunnen worden ingehaald. De studenten hebben, en terecht, belangstelling voor andere dingen dan voor het inhalen van allerlei, dat hun op het Gymnasium had moeten zijn geleerd. Bovendien is de Hogeschool niet een instituut als het Gymnasium, waar men de leerlingen uur na uur onder zijn beslag heeft en hen kan overhoren, corrigeren en verder helpen, onvermijdelijke werkzaamheden bij deze dingen. Zo komt men voor het dilemma te staan: Of een langere studietijd, omdat men niet kreeg, wat men behoefde; of „verlichting“ van de eisen voor propaedeutisch en candidaalexamen. Met dit laatste krijgen we dan afgestudeerden, die niet dan met grote moeite de bronnen zullen kunnen bestuderen, daarmee de bestaande chaos der meningen nog maar weer vermeerderend, allereerst tot schade van degenen, die op hun leiding vertrouwen.

Ik meen te hebben aangetoond, dat het karakter van het gymnasium als onderwijsinstituut niet gedooft, dat ook nog van het bestaande uren-tal wordt afgetapt. Hiermee is, naar ik meen, tevens duidelijk geworden, dat het uitbreiden van de uren voor natuurwetenschap, althans voor de A-leerlingen, overbelasting betekent. Dat evenwel ook overwegingen van opvoedkundige aard ertoe moeten leiden, dat het uren-tal der klassieke talen eerder dient te worden vergroot dan verkleind, acht ik een tweede onomstotelijke stelling. Men verdenke mij er niet van, dat ik „de klassieke vorming“ in de gangbare zin zou willen verdedigen. Welk Christen-ouder zou, indien gesteld voor het dilemma „Gods levende natuur“ of „afvallige cultuur“ durven kiezen voor het doordrenken van de ziel van zijn kind met de producten van de afvallige cultuur?

Maar dat dit probleem een probleem is gebleven, en inderdaad, en terecht, na alle „Christelijk“ onderwijs, nog steeds zo gesteld wordt, is een aanklacht tegen datzelfde Christelijke onderwijs. Bij navraag, hoe de klassieken gedooft worden aan onze „Christelijke“ Gymnasia en Lycea, hoort men al maar weer de klacht, dat zo zelden de Schrift is geopend naast de lectuur der klassieken en haar wijsheid daartegenover is gesteld.

Dat aan de „openbare“ inrichtingen de klassieke cultuur als hoogste wijsheid wordt behandeld, spreekt tot op zekere hoogte vanzelf. De klassieken hebben inderdaad de fundamenteen gelegd tot het hedendaagse gedachtegoed. Wie zich in de problematieken van vandaag verdiept, komt almeer tot de overtuiging, dat ze in de Oudheid eigenlijk ook reeds gesteld waren, en ..... beantwoord. Het humanistische Gymnasium zal dan ook met alle kracht zich moeten verzetten tegen de voorgestelde regeling, zal het niet de wortel, waarop het rust, bij de grond afsnijden. Maar het zal daarbij moeten bedenken, dat een dergelijk protest een in-consequentie bevat, gezien het altijd gepropageerde beginsel, dat de Staat voor het onderwijs dient te zorgen. Met de Staat is het niet slechts verbonden door een silveren koorde, maar de Staat is zijn voedselheer, zijn werkgever!

Met het Christelijk Gymnasium staat het anders, dient het althans anders te staan. Het zal zijn adeldom weer bewust dienen te worden. Het zal weer zelfstandig moeten worden. Die subsidie moet ons niet aan handen en voeten binden, aan alle mogelijke vernieuwings- of aftakelingslust bij de politieke meerderheid overgeleverd.

Maar om weer, of om eindelijk eens zelfstandig te zijn, dienen wij ook te komen tot een eigen opzet van ons onderwijs. Is het slechts een Christelijk saasje over de z.g. onaantastbare wijsheid der heidenen, dan is alle emancipatie in wezen voos, en ook oneerlijk. Dan houd ik 't met het bovengestelde dilemma. Dan is de klassieke cultuur, van de zijde der opvoeding gezien, oplym voor onze kinderen. Dat komt telkens om de hoek gluren, als men van de zijde der classici zo speciaal hamert op de wenselijkheid van het lezen der z.g. Christelijke auteurs op onze Christelijke gymnasia om het karakter der school. Natuurlijk is daar wel iets voor te zeggen. Maar principieel is dat onjuist gezien. Ook die z.g. Christelijke auteurs kunnen pas als zodanig worden beoordeeld, zo zij in hun historische achtergrond worden onderwezen, dat betekent, zo zij worden ontdekt aan hun classicisme. Daarom vallen we steeds weer terug op de onontkoombare noodzakelijkheid der klassieken te doceren als toonbeelden van valse religie, als profetie van de leugen. We kunnen het ook zo zeggen: Onze kinderen kunnen niet anders de klassieken verstaan dan zo. Het is niet mogelijk de klassieken te interpreteren zoals zij het werkelijk bedoelden, anders dan door ons zelf op hetzelfde ogenblik ten volle te buigen onder de norm van Schrift en belijdenis. Ik kan niet de troost, die Socrates vóór zijn dood aan zijn vrienden meende te mogen geven, naar Socrates' bedoeling uiteenleggen, zonder op hetzelfde ogenblik mijn eigen visie daarop

elzen voor het  
En inderdaad,  
de nu gescha-  
t de klassici in  
ie op het eind-  
en daar 'n greep  
Griekse Nieuwe  
et inzicht in de  
a, Bij de uren-  
ste jaren zelfs  
na Gymnasium,  
et meest daar-  
gens was deze  
or de vertaling  
ezegd, tot deze

nk nu maar  
nks dit alles,  
orgeneusd om  
eg was, en de  
en zou voeren.  
namen zou er  
Seneca (Taci-  
eten vervallen  
voor a.s. stu-  
licht beschrij-  
l, die praktisch  
studenten heb-  
ere dingen dan  
op het Gymna-  
n is de Hoge-  
um, waar men  
g heeft en hen  
en, onvermijde-  
Zo komt men  
gere studietijd,  
e; of „verlich-  
en candidaat-  
fgestudeerden,  
en zullen kun-  
chios der me-  
allereerst tot  
vertrouwen.  
karakter van  
t gedooft, dat  
ordt afgetapt.  
lijk geworden,  
urwetenschap,  
ting betekent  
opvoedkundige  
der klassieke  
dan verkleind,  
ing. Men ver-  
leke vorming”  
Welk Chris-  
ilemma „Gode  
durven kiezen  
n kind met de

s gebleven, en  
t' onderwijs,  
nklacht tegen  
raag, hoe de  
„Christelijke”  
eer de klacht,  
de leetuur der  
is gesteld.  
klassieke cul-  
d, spreekt tot  
hebben inder-  
endaagse ge-  
stellingen van  
ertuiging, dat  
eld waren, en  
ymnasium zal  
rzetten tegen  
wortel, waar-  
het zal daar-  
rotest een in-  
opageerde be-  
dient te zor-  
rbonnen door  
voedsterheer,  
t het anders,  
zijn adeldom  
veer zelfstan-  
onen niet aan  
lijke vernieu-  
meerderheid

zelfstandig te  
en opzet van  
k sausje over  
lenen, dan is  
oneerlijk. Dan  
Dan is de klas-  
genen, optum  
de hoek glu-  
eciaal hamert  
Christelijke  
het karakter  
or te zeggen.  
Ook die z.g.  
g worden be-  
grond worden  
ontdekt aan  
s weer terug  
klassieken te  
als profetie  
en: Onze kin-  
verstaan dan  
interpreteren  
dan door ons  
gen onder de  
et de troost,  
en meende te  
uiteenleggen,  
visie daarop

uitdrukking te geven. Sooma en psyche, mythos en logos en al die zwaargeladen Griekse werkelijkheden dienen op het Christelijk Gymnasium aan de kinderen des Verbands te worden onthuld in hun afvallige zin. Dan bereiken wij, naar de opvoedkundige zijde, wat wij zien als onze roeping van Godswege.

Welnu, om dit te bereiken was ons de tijd, ons in de afgelopen jaren toegemeten, reeds kort genoeg. We konden veel te weinig lezen van de voor-Socratici, van Plato en de sophisten. Dat wij aan de zeer belangrijke tragici niet dan zeer zelden konden nippen zei ik reeds. En dan het Nieuwe Testament! Juist de uren, die het mogelijk zouden maken om de moeizaam verworven taaltechnische kennis vruchtbaar te doen zijn voor de leerling om hem gevat te maken op en opgewassen tegen zoveel elementen in het hedendaagse geloof, en hem op de achtergrond der dingen te wijzen, zijn nu weggenomen.

En we hebben zeker nog niet het plafond bereikt van de progressiviteits-enthousiasten. Volgens een ingezonden artikel van een zekeren heer P. Schut in het Weekblad van 5 Mei is de getroffen maatregel nog maar „een eerste stap, want dit aantal uren is volstrekt onvoldoende om de A's een enigermate behoorlijk inzicht te verschaffen in de betekenis der natuurwetenschappen”.

Willen wij het Christelijk Gymnasium werkelijk Christelijk doen zijn, dan zullen in de eerste plaats de besturen deze dingen intens moeten bestuderen, en de getroffen regelingen niet maar als een „vrucht van gemene gratie” dienen te ontvangen. Zij zullen zich moeten afvragen, of hier het vrije Christelijk onderwijs niet dodelijk wordt gekneveld, of het niet, in plaats van afgebouwd, afgebroken wordt. En wellicht zullen de instanties der A-faculteiten van onze inrichtingen voor Christelijk Hoger Onderwijs hiertoe de besturen stimuleren en zelf mogelijke stappen doen om hun alumni voor verdere afbraak te behoeden.

Voor deze principieele beschouwing zijn we dankbaar. Het komt spoedig zoóver, dat er zoo goed als niemand buiten de latere beroeps-classici meer is, die met behulp van wat het gymnasium hem leerde, kan doordringen tot de (in 't latijn geschreven) bronnen. Langzamerhand zijn dan de roomschen de eenigen, die mannen genoeg hebben om tot de bronnen terug te gaan, en ze te lezen. Je wordt gewoon jaloersch als je ziet, wat in Engeland, Frankrijk, België, vóór den oorlog in Duitschland bereikbaar was aan het openen van middeleeuwse bronnen. Ik weet, dat de roomsche kerk haar auteurs verkrijgt op een manier, die wij nimmer zullen erkennen voor de onze. Maar waarom moet vrijwel de heele academische jeugd worden losgeweekt van de bronnen? Waarom moeten we het amerikaansche opvoedingssysteem in de armen vallen? Waarom zijn onze eigen inrichtingen zoo vrijwillig arm, om een paar duiten? Waarom heeft men op de plaats, waar Kapteyn, Esser, Dam zoo prachtig gewerkt hebben, om nu maar te blijven staan bij de overleden rector en, ik bedoel het voormalige Gereformeerde Gymnasium, thans een Rector krijgen, die ongetwijfeld een uitnemend man zal zijn, maar die geen latijnsche thema keuren kan, terwijl een lid der Gereformeerde Kerk van Kampen, kerkgebouw Broederweg, en tevens aldaar lector, door een meerderheid in het Bestuur (o.a. dr G. M. den Hartogh) gepasseerd werd, hoewel hij van alle kanten bekwaam was, erkend was bij ledereen, principieel doceerde als dr Dam, en classicus was?

Men wil zoo graag „samenspreken”, heet het. Maar die op een paar mooie vrede-zinnetjes afkomen, en zulke dingen zien gebeuren, die moesten ons eens duidelijk maken, wie de zaken achteruitwerkt in een schismatische geest. Niet wij, maar zij, die zóó ompringen met een voormalig gereformeerd gymnasium.

K. S.

#### Wat is „schorsen”?

In ons „Greijdanus-nummer” citeerden we ds Meynen van Dordt; op ons onderschrift komt hij terug, en schrijft dan o.a.:

Dat ik niet meer weet wat een kerk en wat een ambt is (ik zet vet), dat meent de geachte schrijver niet. Trouwens over dat een ware wel iets te zeggen en te vragen. En op de heele wereld is geen bewijs te vinden, dat ik Prof. G. „mijn preekstoel” onwaardig heb verklaard.

We vragen: wat is schorsen op grond van artt. 79 en 80, zoo het niet is: het zeggen: deze man is niet waardig te preeken?

Overigens bevestigt ds Meynen inderdaad gesproken te hebben over den „kop van den lintworm”, en gaat hij eenige duizendmaal weerlegde beweringen repeteeren, tot de nog pas in een aan Greijdanus gewijd herdenkingsartikel (jubileum, Kamper Almanak) weersproken bewering, dat er organisatie der „bezwaaarden” zou geweest zijn.

Niet doen, alsof er niet geschorst is.....

Ds Wielenga (Waddinxveen) noemt de gereformeerde kerken, die wij dienen „lastig kruid” in den kerkeijken hof. Hebben wij hem geschorst en afgezet om een één-dagsformule, waaraan men ons toch bond, of hij ons?

K. S.

#### Hernieuwde indrukken van ds C. Vonk.

Ds C. Vonk geeft in Geref. Gezinsbl. een bespreking van ds G. Janssen's boek: „De feitelijke Toedracht”. Hij merkt op:

Ds Janssen is er in geslaagd mij in de zomervacantie alles nog eens weer opnieuw te doen beleven en, hoewel hij de gave heeft rustig en beheerst de eenvoudige

toedracht der feiten voor u uit te stellen, heeft hij in mij soms weer de vroegere verontwaardiging doen herleven, b.v. over die walgelijke insinuatie (inzake Schilder's publieke optreden te 's-Gravenhage op 11 Aug. '44, nadat hij tevoren steeds ondergedoken was geweest) door een..... let wel..... synode, van welke nare insinuatie, hoewel ze met de stukken weerlegd werd, nog nooit één letter werd herroepen. Een ander ding: Ds van Dijk werd als een kwajongen van de synode weggestuurd, ondanks zijn aangrijpend laatste schriftelijke woord; een maand later verklaarde Ds Bos zich geheel achter de actie der bezwaarden te stellen. Maar: „de acta vermelden van dit alles niets”.

Iets anders: soms werden maar gauw ambtsdragers geschorst om straks in een eventueel proces op de kerkelijke bezittingen sterker te staan. Of: Eerst ging men een nieuwe dogmatische uitspraak doen en de vonnissen bekrachtigen en had daarna nog de brutale moed tot ons te zeggen: Zullen we niet eens praten? (Bijna onbegrijpelijk, dat onze Groninger synode op die brutale vriendelijkheid nog zo geduldig gereageerd heeft). Kortom, als Ds Janssen u nog eens weer rustig en zakelijk laat zien, hoe de Friese bezwaarden met een kluitje in het riet werden weggestuurd; hoe men zich als een paling in de bun bleef draaien om toch uit die nare zaak-cand. Schilder uit te draaien, werkelijk, dan wordt men er draaierig van en vraagt zich, na zo'n opfrissing van de herinnering aan zoveel letwat vergeten ellendige feiten, verbaasd af, waar de synodalen de moed vandaan halen om nog tot ons zulke vrome woorden te spreken. 't Is bar. Wat kunnen ze hun eigen geschiedenis toch gauw vergeten.

„Walgelijke insinuatie”, inderdaad; en — nóg doet ze opgeld.

K. S.

#### Leerbrouwsels.

Uit dezelfde recensie van de hand van ds Vonk:

Ook moeten we Ds Janssen dankbaar zijn, dat hij onder de „Bijlagen” heeft opgenomen wat er al zo door de synodalen aan leerbrouwsel is gepubliceerd: de leerspraken van 1942, de 16 punten van '45, welke weer „vervangen” zijn, (maar zo, dat ze niet helemaal „vervangen” zijn) door de vervangingsformule van 1946. Een mens zou er hoofdpijn van krijgen.

Wie drinkt er nog werkelijk van dit brouwsel?

K. S.

#### Ds B. Jongeling over al of niet schrijven vooraf.

In Geref. Kb. v. h. Noorden zegt ds B. Jongeling, Sappemeer (na herinnerd te hebben aan het Groningsche besluit: eerst schrijven):

Dit is door de Synode van Groningen niet zonder reden zo gesteld. En het boek van Ds H. J. Schilder bevestigt de juistheid van dit Gronings besluit. De ervaringen, door Ds Schilder opgedaan, bewijzen — helaas — hoe nodig het is precies op schrift te hebben wat van de andere zijde gezegd wordt. En dat is evenzeer nodig ten aanzien van wat onze deputaten zeggen. Zij moeten allereerst precies rekenschap kunnen geven van het verhandelde. Maar bovendien, in de zaak waar het om gaat, komt het aan op een zeer scherpe formulering, op uiterst nauwkeurige zeggings, op haarfijne uitdrukking.

Een college van deputaten, dat voor die taak staat, moet de gelegenheid hebben om na grondige overweging zijn standpunt weer te geven. In een mondelinge samenspreking kan het wel gebeuren — en dat geldt voor beide „partijen” — dat een deputaat iets zegt, waar zijn mededeputaten niet zonder meer instemming mee kunnen beutigen. En dat kan veel verwarring geven. Niet, wanneer daar een gemoedelijke, genoezelijke onderhandeling is. Dan wordt zo iets gemakkelijk weer in het gelijk gebreed. Maar wat hier aan de orde is, is niet een gemoedelijke onderhandeling, al wordt het van de andere zijde gaarne zo voorgesteld. Het gaat hier om waarheid en oprechtheid in het kerkelijk handelen. Was er in de synodalistische gemeenschap trouw aan de eigen besluiten en handelingen, de zaak zou er nog weer anders voorstaan. Maar die trouw ontbreekt juist. De „Friese predikanten” mogen beschuldigingen richten tot de synodes, veel erger dan prof. Schilder ooit heeft uitgesproken, zij blijven ongemeeld. Ds Feenstra mag schrijven over Doop en Verbond precies eender als de bezwaarden destijds deden, met duidelijke afwijzing van de synodebesluiten in dezen, hij wordt daarin niet gehinderd. Vele predikanten mogen preken in volslagen andere geest dan door de synodeuitspraken wordt geademd, hun wordt geen haar gekrenkt.

Er mogen vergaderingen gehouden worden van „bezwaaarden”, van mensen die strijd willen voeren tegen de synode-uitspraken, er wordt geen tucht geoefend.

Er is uitgesproken, dat prof. Schilder zich schuldig gemaakt heeft aan de in het Avondmaalsformulier genoemde zonde van scheurmaking, nochtans is niet het bevel uitgevaardigd hem het Avondmaal te ontfangen. Een kerk wordt uitgesloten uit het kerkverband, nochtans bezigt men de broedersnaam. Kerkleden wordt het Avondmaal ontzegd, maar dit wordt niet geacht te zijn een hanteren van de sleutelen des hemelsrijks (Zondag 31 Heid. Cat.). De één wordt gemeten met deze maat, de ander met die maat (prof. Schilder, prof. Greijdanus).

Die dingen liggen er allemaal, als evenzovele bewijzen dat er in de synodalistische kring geen trouw is aan het eigen woord, terwijl toch de handelingen, op dat woord gegrond, van kracht blijven.

En waar er aan de andere kant geen trouw is, daar kan er bij ons geen vertrouwen zijn. Eerst moet weer, door heel preciese, nauwkeurige formulering in schriftelijke onderhandeling, het vertrouwen althans enigermate zijn hersteld, dan pas kan aan de orde komen mondelinge samenspreking. De basis, dat we toch broeders zijn in Christus, is gezien het verleden, platonisch. Het geloof zonder de werken is dood. Jacobus vermaant daarin zeer kras: Wat nuttigheid is het, mijn broeders, indien iemand zegt, dat hij het geloof heeft, en hij heeft de werken niet? Kan dat geloof hem zalig maken?

Wat nuttigheid is het, indien een kerkgemeenschap zegt: gij zijt broeders, maar zij sluit haar kansel en haar Avondmaalsstaf af? Kan dat zeggen de gemeenschap herstellen? En is dat zeggen een voldoende basis voor samenspreking?

De broederband is verbroken. Basis voor onderhandeling kan m.i. alleen liggen in het historische feit, dat wij vroeger in één kerkgemeenschap leefden en in de historische feiten van de tuchtmaatregelen. Daarom is, zoals onze deputaten terecht gezegd hebben, eerst nodig een duidelijke situatietekening. En hoe zal men nu duidelijker situatietekening krijgen, dan door nauwkeurige op-schrift-stelling van de geschiede feiten naar de maatstaf van Schrift en Belijdenis?

Nuchtere woorden.

K. S.

#### De russische sector.

Lustrator schrijft in Geref. Kb. v. h. Noorden over een amsterdamsche tram, en een ontevreden meneertje, hangende aan een lus:

En toen kwam de conducteur.

Wij begripen best dat het humeur van onze buurman, die het — op z'n Gronings gezegd — niet breed had, aan bederf onderhevig was.

We vonden het zelf ook niet prettig aan de lus. Maar we begrepen niet waar hij in zijn amechtige toestand de moed weg haalde om een praatje met de conducteur te beginnen en zijn hart te luchten.

„Hij zult ook blij wezen als die poppenkast weer afge-  
lopen is”.

Amsterdamse tramconducteurs zijn gemoedelijke mensen, die de familiere aanspraak best kunnen verdragen en deze was van het goede soort.

„Ik heb best een beetje moeite voor Juliaantje over”, was zijn wederwoord.

Er ging een goedkeurend gemompel door de tram.

Maar het corpulente heertje was daaraan onschuldig.

Net ging de tram door een bocht en daardoor verloor hij zijn lichamelijke en geestelijke evenwicht. En toen ontlastte hij in één keer zijn opgekropt gemoed:

„Om mij mogen ze die hele sante-kraam opruimen en hoe eerder hoe liever”.

De conducteur ging onverstoord verder.

„Overstappen?” vroeg hij, zich tot het mannetje wendend.

Het antwoord kwam van een andere passagier.

„Ja, op de Russische sector”.

Wij wilden wel dat wij het gezegd hadden, maar zulke dingen schieten ons altijd te binnen als we 's avonds in 't bed liggen.

Deze keer moesten we ons weer beperken tot een spontane bijdrage tot de algemene hilariteit.

In tegenstelling met het mannetje.

Want het mannetje werd kwaad en kwade mannetjes richten zich altijd tegen ons.

„'t Is er allicht beter dan hier”, beet hij ons toe.

Wij weten nooit wat wij in zulke gevallen moeten zeggen.

Wij schaarden ons aan de zijde van Willem de Zwijger en zwegen.

Maar een ander nam het voor ons op.

„Daarom springen de mensen zeker uit de vierde verdieping van het consulaat”.

Het kwam uit de mond van de conducteur.

Het is goed, ook eens even te lachen midden tusschen al die debatten over spreken-dan-wel-eerst-schrijven.

K. S.

#### Onthoofde beeldjes.

„Observator” van „De Waarheidsvriend” is in Frankrijk geweest en vertelt:

De Notre Dame van Parijs, zo vertelde men mij, stond in de vroege Middeleeuwen zelfs onder de basiliek van Sens.

Als men in deze machtige kerk wandelt, dan is het alsof men in de geest eeuwen teruggeleid wordt naar voorbijgegangene tijden. Bij alle schoonheid, die ik mocht genieten, heeft deze kerk mij ook twee feiten helder voor ogen gesteld. In de eerste plaats heb ik opgemerkt de grote macht, die de Kerk ootdijds uitoefende over het leven der mensen. De Kerk legde in de Middeleeuwen een gehele gemeenschap zo maar de plicht op, onder bekwaame bouwmeesters aan de bouw van een kerk te arbeiden. Het zou heden ten dage onmogelijk zijn een kerk met een dergelijke hoogte en met dergelijke massieve muren te bouwen.

In de tweede plaats heb ik ook aan die kerk mogen opmerken de afbraak van de kerkelijke macht. Bij de ingangen zag ik n.l. in boogvormen boven de entree's sierlijke beeldjes, die beroemde en bekende geestelijken, aartsbisschoppen en bisschoppen, moesten voorstellen.

Moesten voorstellen, want de beeldjes droegen geen hoofd. Toen ik aan de koster vroeg, waarom die statuettes geen hoofd hadden, kreeg ik het simpele antwoord: „Grande Révolution!” De volkshaat tegen de heerschappij van de geestelijkheid heeft zich in de Franse revolutie 1789 als een furie op de beeldjes geworpen, de beeldjes werden niet weggeslagen, maar, wat nog veel vernijger is, ze werden alle onthoofd.

Onthoofde beeldjes: een beeld van de afrekening van het volk met de heerschappij der geestelijkheid.

Vandaag willen sommigen, dat wie ondanks alles niet onthoofd is, zich zal aanklagen deswege, en dat wie ondanks alles wel onthoofd is, zal worden aangesproken als hebbende hoofd — en pruik, met toebehooren.

K. S.

#### De sport en de vrede.

Uit „Laatste Nieuws uit Indië” d.d. 23 Aug.:

#### OLYMPISCH TOURNOOI.

Het Indiase hockeyteam en de Indiase gemeenschap in Engeland haalden verlicht adem toen vast kwam te staan, dat de finale van het Olympische hockeytoernooi

niet tussen de Indiërs en de Pakistaners zou gaan. De leider van het eiftal van India, P. Gupta, verklaarde, dat er een „psychologisch aspect” mee in verband staat. „Indien wij tegen Pakistan hadden moeten spelen en een van onze spelers zou onopzettelijk een van zijn tegenstanders ongelukkig geraakt hebben, dan had hieruit licht een nieuwe opleving van algemene ongeregeldeheden kunnen ontstaan. Wie er ook gewonnen zou hebben, de consequenties hiervan zouden wellicht van gelijke aard zijn geweest”.

Terecht teekent een lezer hierbij aan: „Trouw” sprak over sportverbroedering, toenadering der volken, enz. enz.”.

Och ja.

K. S.

De Y. K. Vellenga over voorstel-ds Bos.

In „Geref. Kbl. Dr. en Ov.” schrijft ds Y. K. Vellenga (Meppel, synodoor.) in verband met de brochure van ds Bos natuurlijk eerst eenige welwillende woorden: hoe kan 't ook anders:

Ik geloof ook, dat, zal het ooit tot hereniging komen, het op deze manier beginnen moet, dat het verdriet over de scheuring niet pro memorie genoemd en dan door een klaterende beklemtoning van eigen goed recht gevolgd wordt, maar dat beide in het betoog elkander in evenwicht houden. Zodra zo gesproken wordt, is het mogelijk over en weer naar elkaar te luisteren.

Twee opmerkingen: waarom fantaseëren de synodocratische auteurs toch altijd, dat wij „eigen goed recht” beklemtonen? We hebben toch aan de deputaten-Ridderbos aangeboden: vraagt maar wat u wilt, schrijft maar wat u wilt, wij tenminste zullen het in onze pers afdrucken van a tot z? Als de synodocraten zo overtuigd zijn, dat hun zaak niet te verdedigen is, wel, is dat dan een reden om onze woorden te vervalschen?

Voorts: is dat de redding: p s y c h i s c h evenwicht tusschen verdriet en zelfrechtvaardigingswil? Of intellectueel evenwicht tusschen gevolgentaxatie en oorzakentaxatie? Ik dacht eigenlijk, dat we geen stap konden vorderen zonder gehoorzaamheid aan de Schrift en de belijdenis. Maar het blijkt nu, dat zoolang niet de e v e n w i c h t s p o s i t i e der zielen (een pure onderstelling overigens) bereikt wordt, we naar elkaar niet KUNNEN luisteren, volgens ds V. Op het oogenblik is dat dus o n m o g e l i j k, z.i. Goed, dat we het weten. Argumenteer zooveel ge wilt, m e n z a l n i e t l u i s t e r e n.

Maar als puntje bij paaltje komt, dan geeft ds Vellenga ds Bos „niet thuis”:

Zolang de Gereformeerde Kerken en de vrijgemaakten, als gehele groepen genomen, nog bezig zijn contact te zoeken en dat maar niet krijgen, zoals men dat zou wensen, moeten we ons van een particulier initiatief niet al te veel voorstellen.

Het zou toch wel wonderlijk zijn, dat onze synode officieel uitsprak, dat we „mondeling” moeten gaan spreken en omgekeerd de hunne, dat wij het „voorschands schriftelijk” moeten doen, en dat dan in de kerken zelf, hier en daar en, naar de wens van ds Bos, overal, aandrang werd uitgeoefend om tot besprekingen te komen, zonder dat eerst dit punt, dat toch zeker weer aan de orde zou komen, tot oplossing was gebracht.

Met voorbijgang van wat herhaaldelijk gezegd is, merkt ds V. op:

Wij vrezen bij schriftelijke behandeling van het conflict een eindeloos en steeds verder van het doel afbrengend geschrijf.

Natuurlijk is dit onjuist: het KAN op een velletje papier af. Ja of neen. En — 't had allang kunnen klaar zijn, 't heele gedoe. Binnen een paar dagen kan het róg.

Tenslotte:

Met alle waardering voor de goede bedoeling van ds Bos, voor zijn dringende oproep en de weldadige toon van zijn betoog, acht ik dan ook het grote bezwaar tegen zijn brochure, dat hij, als het er op aankomt, de synodale deputaten en de synodes, die achter hem staan, eigenlijk onmachtig verklaart, en het daarom nu eens weer van-onderen-af wil proberen, zeker in de kerkelijke weg, maar dan toch met de kwalificatie van hen, die tot nog toe aangewezen werden om contact te oefenen.

Dat gaat praktisch niet.

De besissingen van beide synodes over de wijze van samenspreken hebben een achtergrond. Daarin uit zich iets van het gevoelen, waarmee men tot elkaar nadert. Maar dat gevoelen is niet het gevoelen van enige particuliere mannen, doch van de vertegenwoordigers der kerken. En dat moeten we maar niet over het hoofd zien.

Ja, ja, en over het recht en den plicht tot zakelijkheid is nog geen woord hier gezegd.

K. S.

Spreek concreet, — en ze stooten zich.

In het synodoor. orgaan van Dr. en Ov. haalt ds Y. K. Vellenga via dr den Hartogh een stuk aan, dat in een van onze bladen moet geschreven zijn (volgens hem; het is mij ontgaan, wie de sch. was en welke de datum):

Achter 1 April 1572 lagen Luthers stellingen en Calvijn's reformatorische arbeid en de geloofsbelijdenis van Guido de Brès en nog veel meer „kerkelijke data”, die eveneens, dat kan niet anders, „politieke data” waren.

Achter 14 Juli 1789 lagen ook zulke kerkelijk-pol-

itieke data en feiten. De Bartholomeusnacht, de ophetfing van het Edict van Nantes, de uitroeping van de kerk der Reformatie in Frankrijk.

Daar ligt de sleutel. Een volk, dat Gods kerk aanrandt, breekt aan de fundamente van de staat en zal vroeg of laat de vreselijke gevolgen ondervinden.

Een volk, dat gehoorzaam wordt „in het stuk van de kerk”, zal daarvoor ook in zijn staatkundig leven de vrucht plukken.

Het Franse volk is 14 Juli 1789 niet vergeten. Helaas niet. Het is nog trots op zijn revolutie.

Het Nederlandse volk is 1 April 1572 wel vergeten. Helaas wel. Het leeft niet meer uit de geest der Reformatie. Ook de meeste christenen zien niet meer wat Groen zo duidelijk zag: dat Nederland in de kerk geboren is.

De kerk kan in een bepaald land te gronde gaan door algehele uitroeping. In Spanje bijvoorbeeld is dat in de zestiende eeuw gebeurd.

De kerk kan ook ten onder gaan doordat zij haar poorten opent voor de ketterij en doordat ze degenen gaat vervolgen en uitwerpen, die haar bestraffen over haar gebreken.

Dan blijft het „Instituut” misschien wel rijk en machtig en bloeiend, maar zo'n kerk is dan niet meer een kaars op een kandelaar, een bederfwerend zout in staat en maatschappij. Kerkelijke revolutie leidt tot staatkundige revolutie, als er geen bekering komt.

Nederland is al lang bezig van 1 April op 14 Juli over te schakelen. Ook duizenden, die zich Gereformeerd noemen.

Denk aan de Synode van 1942-'44.

Denk aan de Synode van Eindhoven, die de A.R. verkiezingsleuze „In Indië niet de chaos van de republiek, maar de rechtsstaat” reeds van te voren op zijn kop zette.

Er zal nog wel meer op zijn kop komen te staan, vrees ik. Want wie de fundamente van de kerk gaat rammen, stoot meer, veel meer omver. Denk aan Frankrijk.

Dit is een ernstig stuk, het krenkt niemand, en spreekt voor de natie goede taal, zoo iets als Algra doen zou in zijn goede dagen, of Smeenk, enfin, al die anderen, waarvoor dr den Hartogh een viendel woordje zou over hebben, als hij hun tegenkwam. Maar tja, er staan een paar uitdrukkingen in, die, ofschoon (zoo moet je dat wel zeggen tegenwoordig) ofschoon ze in de belijdenis staan, toch herinneren aan de schorsing etc. en voorts critiek op Eindhoven. En daarom is dr den Hartogh niet op zijn gemak, en gaat ds Y. K. Vellenga er zelfs mee spotten, linea recta:

Het komt mij technisch wat moeilijk voor „fundamente te rammen”. Muren kan men dat wel doen, maar fundamente moeilijk. Zulke stoute beidspraak zet de taal op zijn kop. Maar dat is natuurlijk niets, vergeleken bij de bange op-zijn-kop-zetterij, die alom en met name bij „duizenden, die zich gereformeerd noemen” door de profetische geest des schrijvers gezien en voorzien wordt.

Gelukkig, dat we tijdig gewaarschuwd worden.

Zeg de dingen in den niet-konkreten ach-en-weetoon, en men vindt u stichtelijk. Noem man en paard, en ge wordt weggehoond. Intusschen — ga door, als 't maar waar is.

K. S.

Schuldige onwetendheid.

Ds F. A. den Boeft in Gron. Kbl.:

De schorsingen en afzettingen blijven gehandhaafd, ondanks alles wat daarover reeds gesproken en geschreven is. We doen nog maar al te veel, alsof er geen revisie-Synode gehouden is in Utrecht, waar al de stukken nog eens nader zijn bekeken, maar waar men niets heeft teruggevoerd van hetgeen eenmaal besloten werd. En, al moge het waar zijn, dat velen leven in onkunde, we hebben dan toch wel heel sterk te doen met een schuldige onwetendheid. Het is wel erg: dezer dagen kreeg ik nog een schrijven, waarin te lezen stond: wij (dat waren de gebonden kerken) houden de kinderen voor wedergeboren, totdat het tegendeel blijkt, maar in uw kring weet men zeker, dat zij wedergeboren zijn.

Aan het slot:

Wie in schorsing en afzetting Zijn volk aanrandt, randt Zijn oogappel aan. Het is in de dag van de vrijmaking een stuk vreugde, dat de Heere het voor ons opneemt en eenmaal onze rechtvaardige zaak aan het licht zal brengen.

Doorzetten.

In tegenstelling met wat ds B. A. Bos wil, is wat ondervonden werd door onzen ds H. Drost, Nieuw-Buinen (blijkens Gron. Kb.):

Van de gebonden kerk te Nieuw-Buinen: geen antwoord na 2 jaar wachten, ook geen bedrag van f 1500 als gave van dankbaarheid; wel een dagvaarding met een eis in kort geding. Waarom dringt die broeder, die indertijd met een synodoor. Jhu's Iver Ds C. Stam te Ze Exloërmond meende te moeten vermanen vanwege Remonstrante smetten, niet op enig antwoord aan?

Even later:

Van de Deputaten art. 19 K.O. provincie Groningen een schrijven door bemiddeling van hun Tertullus: geen minnelijke schikking, maar doorzetten.

K. S.

Dr J. Ridderbos en dr S. Greijdanus.

We citeerden wat dr J. Ridderbos schreef ter zake van de laatste dagen van collega Greijdanus, en stelden daartegenover wat wij als feiten wisten. Thans citeren we ds H. Drost in Gron. Kb.:

Van Prof. Ridderbos Sr geen antwoord op het schrijven, dat door enige oud-leerlingen in de Pinksterweek vóór het sterven van Prof. Greijdanus aan zijn adres verzonden is, met een krachtig en ernstig appél op het broederhart. Enige tijd later schreef zijn zoon in het Geref. Weekblad: de nadering van zijn dood heeft deze vervreemding niet kunnen doorbreken. Hoe kan men zulke woorden neerschrijven.....?

Dr Ridderbos' vrienden welken nog al eens den indruk: een bepaald man wil niet, wil niet, wil niet. Waarom niet: ik kom niet, ik kom niet, ik kom niet?

K. S.

Toelichting en praedivies verzocht.

Uit hetzelfde artikel van ds H. Drost:

„De dagvaardingen, waarmede wij nog steeds voor rechtbanken en gerechtshoven gesleept worden, spreken een heel andere taal, dan de uitnodiging tot gemeenschappelijk gebed”. Deze woorden uit de open brief van Ds P. K. Keizer zijn mij uit het hart gegrepen. Wat is er pas weer in Zevenbergen gebeurd? Wat is er gebeurd in Axel en Glessendam? Zouden Prof. Den Hartogh en Prof. Nauta met Mr Dr J. Donner, president van de Hoge Raad en Dep. voor de corresp. met de Hoge Overheid en Mr Aalders G.Chzn eens een Toelichting met Praedivies willen geven b.v. op de zaak-Glessendam en deze zaak dan plaatsen in helder Schriftuurlijk licht, opdat het Geref. kerkvolk toch moge weten, of er in deze zaak gehandeld is naar de elsen van Gods Woord, zoals de belijdenis van de gemeenschap der heiligen naar Zondag 21 van ons vraagt.

Zolang zulk een toelichting ontbreekt, word ik steeds meer bevreesd voor de praktische toepassing van de Geref. V.U. beginselen op kerkrechtelijk en juridisch gebied.

K. S.

Ds J. v. Bruggen (blijkbaar) contra ds B. A. Bos.

Sprekende over het hier gepubliceerde voorstel Assen zegt, in zijn kerkb. ds J. v. Bruggen (Assen):

Ieder kan zien, dat hier de deur voor waarlijk kerkelijk handelen wordt opengehouden, maar voor allerlei onkerkelijke onderhandelingsposities gesloten wordt, ik meen, dat dit hoog nodig is, want dit laatste houdt slechts tegen in ieders schuldige plicht, de eenheid der kerk te onderhouden.

K. S.

Enschede over een wonderlijke invitatie naar een „ecumenische synode”.

In het kerkeraadsverslag van Enschede lezen we:

Inzake de uitnodiging tot bijwoning van de ecumenische synode van gereformeerde kerken, welke gehouden zal worden in Augustus 1949. Deze is een vervolg op de ecumenische synode in Grand Rapids (Noord Amerika) in 1946. Destijds zijn onze kerken niet uitgenodigd, wel o.a. de synodocratische en heeft de ecumenische synode de leerbeslissingen inzake onderstelde wedergeboorte enz. goedgekeurd, zonder ons daarover te horen en terwijl dergelijke leerbeslissingen in andere kerken ter wereld niet bestaan. Gewezen wordt op het onlogische, dat wij ditmaal wel uitgenodigd worden. Het algemeen gevoelen is, dat onze kerken deze invitatie niet behoren te accepteren met opgave van redenen. Een commissie zal op de volgende kerkeraadsvergadering een nadere formulering van ons gevoelen geven, waarna de eindbeslissing genomen wordt.

Twee vragen: in 1946/7 heette het (in de Chr. Ref. Church Amerika): geen correspondentie hebben we met de Geref. kerken, zooals b.v. dr S. Greijdanus daar als ambtsdrager erkend wordt. Nu wel in eens? Niets van gemerkt.

En dan: als men toch eenmaal in inviteert wie geen correspondentie onderhouden, zijn dan de Protestant Reformed Churches in Amerika (Rev. Hoeksema, goed gereformeerd, en zeer nuttig contribuant tot gereformeerden arbeid) ook uitgenodigd? Tenslotte de opmerking: eerst hebben ze in 1946 den boel verknoeid, door gauw-gauw die onzedelijke en onware vervangingsformule z.g. goed te keuren. En nu, bij wijze van monsterd na den maaltijd, wij erin?

K. S.

Enschede over de kwestie van schrijven dan wel maar wat praten.

Uit het kerkeraadsverslag van Enschede:

Inzake de samenspreking met de synodocratische kerken om indien mogelijk tot eenheid te komen wordt breed gesproken. Er wordt o.a. op gewezen, dat men zich niet moet voorstellen, dat het vandaag uitsluitend gaat over onderstelde wedergeboorte en een aantal schorsingen en afzettingen. We zijn uit elkaar gegroeid. Wat moeten we bijvoorbeeld met de ontstellende besluiten van de syn. synode van Eindhoven over de zendingzaken, de Vrije Universiteit en haar geëvalueerde wetenschap en met de deformatie van het leven en de zaken die verband houden met de gemene gratie. Als men de geest proeft o.a. uit de literatuur, vraagt men zich af, of men wel voort moet gaan met samenspreking, die tot nog toe niets positiefs heeft opgeleverd. Wij willen eenheid met al Gods volk, maar niet met een kerk, wier wettigheid wordt ontkend. Kerken zijn geen vennootschappen die tot fusie komen. Het gaat om de waarheid Gods. Zonder waarachtige bekering kan er van vereniging geen sprake zijn. Toegejuicht wordt de strekking van het voorstel van Assen „geen nieuwe deputaten ad hoc te benoemen, dan nadat de synode eerst gebieken is, dat het zin heeft met de deputaten der gebonden kerken een samenspreking aan te gaan”.

De bespreking wordt nog voortgezet.

K. S.

op het schrij-  
Pinksterweek  
in zijn adres  
appel op het  
zoort in het  
d heeft deze  
oe kan men

al eens den  
iet, wil niet.  
k kom niet?

K. S.

steeds voor  
vorden, spre-  
ging tot ge-  
uit de open  
art gegrepen.  
urd? Wat is  
en Prof. Den  
onner, presi-  
corresp. met  
ens een Toe-  
op de zaak-  
elder Schrift-  
ch moge we-  
de elsen van  
gemeenschap  
igt.  
ord ik steeds  
g van de Ge-  
juridisch ge-

K. S.

A. Bos.

de voorstel-  
en (Assen):  
maaijk ker-  
aar voor al-  
gen gesloten  
at dit laatste  
icht, de een-

K. S.

r een

e lezen we:  
n de ecume-  
i, welke ge-  
e is een ver-  
apids (Noord  
ten niet uit-  
en heeft de  
ake onder-  
der ons daar-  
eliasingen in  
wezen wordt  
uitgenodigd  
kerken deze  
opgave van  
kerkerads-  
ons gevoelen  
wordt.

de Chr. Ref.  
hebben we  
jdanus daar  
ineens?

al in vi-  
dentie  
ed Reforme-  
ed gerefor-  
meerde  
opmerking:  
moed, door  
ervangings-  
ze van mos-  
K. S.

de:

odocratische  
comen wordt  
en, dat men  
g uitsluitend  
een aantal  
elkaar ge-  
ontstellende  
ven over de  
aar gedeva-  
an het leven  
mene gratie.  
tuur, vraagt  
met samen-  
t opgeleverd.  
niet met een  
en zijn geen  
gaat om de  
ring kan er  
ht wordt de  
geen nieuwe  
t de synode  
eputaten der  
te gaan".

K. S.

Omgekeerd, wanneer de rechters „het recht eens mans bulgen voor het aangezicht des Allerhoogsten", als ze „een mensch verongelijken in zijn twistzaak" (Klaagl. 3:35, 36) de Heere zal het zien en zoeken; als Israëls voorgangers, waaronder de rechters, hun ambt hebben ontheiligt, staat er: „Zoo heb ik dan mijn grimmigheid over hen uitgegoten, in het vuur van mijn toorn gloed hen verteerd; hun weg heb ik over hun hoofd gebracht, spreekt de Heere Heere" (Ezech. 22:31).

Mag nu de positie van rechter en veroordeelde, waarbij de eerste zegt en volhoudt: „Ik heb u naar het recht Gods gevonden als verscheurder van het lichaam van Christus", en zeggen moet: „op grond van uw volharding in uw zonde staat ge buiten Gods Koninkrijk, tenzij ge u alsnog zult bekeeren" — vergeleken worden met het Corinthisch voorttrekken van den eenen prediker boven den anderen, en met een twist tusschen vader en moeder in 't gezin?

Het baat niet hier de liefde en de zelfverloochening te hulp te roepen en te zeggen: ge moet de minste willen zijn. Het door broeder Bos in dit verband aangevoerde tekstenmateriaal gaat buiten de kwestie in geding om.

Toen de Apostel Petrus faalde te Antiochië en uit menschenvrede de Joodsche spijswetten, wier naleving hij eerst uit beginsel had losgelaten, weer ging onderhouden en velen door zijn velerij mede afvoerde (Gal. 2:13)

werd hij, ofschoon hij geen scheuring bedoelde, en zulk een scheuring slechts bij consequentie uit zijn doen kon worden afgeleid,

door den Apostel Paulus, den man die geschreven heeft 1 Cor. 7:29, 1 Cor. 16:23, Fil. 2:3, Rom. 12:10, Gal. 6:1, 2 Cor. 5:18—20, 1 Cor. 1:10, 2 Thess. 2:3—12, Ef. 4:1, 1 Cor. 10:31—33, Rom. 12:21 (en meer teksten, door broeder Bos aangehaald) en die deze woorden niet alleen neerschreef, maar door de genade Gods ook onderhield,

niet apart geroepen om de kwestie onderling tot oplossing te brengen, waarbij Paulus „de minste was", niet in een weg van gemeenschappelijke schuldbejdenis (denk aan Paulus' verleden, ook aan het feit, dat hij eenigen tijd schijnt gewacht te hebben: het was een moeilijk werk voor hem, hij deed het niet gaarne — Greijdanus, Commentaar, bl. 166 — waar door de Apostel Paulus dan toch mede verantwoordelijk zou geweest zijn voor vermeerderde zonde bij Petrus en diens navolgers) als „basis" tot „oplossing" van het conflict geleid,

maar werd hij door den Apostel Paulus in het aangezicht weerstaan, omdat hij veroordeeld was, d.i. omdat hij een daad gedaan had, die hem een veroordeelde deed zijn, zijn eigen doen veroordeelde hem. Paulus heeft tegenover Petrus gestaan, oog in oog, en hem kloekmoedig in het gezicht zijn fout voorgesteld. En hij deed dat in aller tegenwoordigheid, niet onder vier oogen, maar in een gemeenschappelijke vergadering, zoodat alle daar aanwezigen, de geheele gemeente, het konden zien en hooren (Greijdanus, Commentaar, bl. 161, 168). Want zijn woord gold niet alleen Petrus, maar ook de anderen, die er evenzeer door teruggebracht, en tot het rechte inzicht in het Evangelie geleid moesten worden (bl. 168).

En dan komt de liefde hierin uit, dat wij niet uit de hoogte, niet uit wraak, niet om eigen eer handelen, en den ander op zijn erkentenis van schuld en laten van het kwaad gaarne de broederhand reiken.

Maar we vergeten geen oogenblik: de liefde tot den naaste wortelt in de liefde tot God. En 't gaat om Zijn Evangelie, Zijn waarheid en recht. Als die waarheid en dat recht door kerkelijke rechters publiek misbruikt zijn, vordert dan Gods eere niet, dat er publiek herstel geschiedt? En is het in overeenstemming met die eere, dat we ons haastig om de ronde tafel scharen, om zonder dat de gemeente den gang van zaken mag volgen, als in 't verborgen, de zaken in 't gelijk te willen breien?

P. D.

## Theologische Hoogeschool

Het college van hoogerleeraren maakt bekend:

1e. Dat zij, die voor het eerst als student aan de Theologische Hoogeschool wenschen te worden ingeschreven, op Vrijdag 1 October a.s., des morgens om 10 uur, in het gebouw van de Theol. Hoogeschool Broederweg 15 worden verwacht. Overgelegd moeten worden:

a. bul staatsexamen of eindexamen gymnasium of lyceum; b. getuigschrift van den kerkeraad;

2e. dat des middags van dienzelfden dag, om 2.30 uur, gelegenheid zal gegeven worden, ter inschrijving van nieuwe studenten en recensie van hen, die reeds eerder als student aan de Theol. Hoogeschool waren ingeschreven.

Voor inschrijving en recensie wordt vereischt het overleggen van de kwitantie collegegeld eerste helft cursus 1948—1949;

3e. dat des avonds om 8 uur de lessen zullen worden geopend door den pro-rector professor P. Deddens.

Namens het college voornoemd,

P. DEDDENS, h.t. secretaris.

## Theologische Hoogeschooldag

Het agendum voor den Theologischen Hoogeschooldag is wat betreft de spreekbeurten als volgt:

Nieuwe Kerk (leiding: Prof. Deddens), des morgens Prof. Veenhof en Prof. Schilder; en des middags de heer P. Jongeling te Groningen, en Ds W. Scheele te Arnhem.

Broederkerk (leiding: Ds H. Knoop), des morgens Prof. Schilder, en Prof. Veenhof; des middags Ds W. Scheele en de heer P. Jongeling.

Bovenkerk (leiding: Ds D. van Dijk), des morgens de heer P. Jongeling, en Ds W. Scheele; des middags Prof. Veenhof, en Prof. Schilder.

Aanvang te 9.45 uur precies en des middags 2.15 uur precies.

De kaarten voor Nieuwe Kerk, Broederkerk en Bovenkerk zijn verzonden. Willen allen die een kaart hebben voor één der genoemde kerken zoowel des morgens als des middags dezelfde kerk bezoeken? Ieder hoort toch alle sprekers. Laat voorts hen voor wie nog geen kaart is aangevraagd, toch een toegangskaart aanvragen. Getracht zal worden ieder zooveel mogelijk een behoorlijke plaats te geven. Aan allen die een kaart hebben ontvangen wordt dan ook dringend verzocht de plaatsen zooveel mogelijk uiterlijk 9.30 uur te bezetten daar anders de niet bezette plaatsen beschikbaar zijn voor hen die geen kaart hebben aangevraagd. Enkele gereserveerde plaatsen moeten een kwartier tevoren bezet zijn.

De broeders en zusters die per autobus uit de provincies Groningen, Friesland, Drenthe en Oostelijk Overijssel komen worden verzocht uit te willen stappen bij het station, dus aan de overzijde der stad. De bussen, die uit die richting komen, worden van politiewege niet in de stad toegelaten. Deze autobussen moeten worden geparkeerd in den „Nieuwen Weg" en het Veiling-terrein. De verkeers-politie zal hiervoor nadere aanwijzingen geven.

Indien er nog zijn, die logies willen aanvragen, dan wordt hun met den meesten nadruk verzocht dit zoo spoedig mogelijk te doen. Laat men daar niet mee wachten tot de laatste week, want dan is er kans dat er geen logiesruimte meer beschikbaar is. De leden van de Gereformeerde Kerk van Kampen doen hun uiterste best om ieder behoorlijk te ontvangen. Zoo spoedig mogelijk logies aanvragen bij den pedel der Hoogeschool, br. J. Bos, Broederweg 15.

Aan de Heeren Studenten wordt meegedeeld dat zij

## Eenige opmerkingen

naar aanleiding van Dr J. Verkuy's dissertatie VI (Slot)

De natuurrechtsleeraars uit vroegere perioden waren nu eenmaal slechte ethnologen en dat kon ook moeilijk anders, daar de ethnologie nog een jonge wetenschap is, doch de twintigste-eeuwse verspreiders van een leer, welke uitgaat van een „theologia naturalis", „licht der natuur", „aangeboren zedelijk normbewustzijn" enz. moesten toch wat meer profijt trekken van de ethnologie.

Ziehier, wat de r.k. missionaris en ethnoloog (met 30-jarige ervaring onder natuurvölker) H. Geurtjens schrijft:

„Toen op Ned. N. Guinea de regeering een einde maakte aan de koppensnellerij en de plichtmatige orgien van ontucht, haalde zij de twee pijlers omver, waarop de samenleving der Marindineezers rustte. Het was dus een geweldige ingrijpen in de levensvoorwaarden van dit volk".

Sir Hubert Murray, Lieutenant Governor van Papua (Eng. N. Guinea) schreef dan ook: „Volgens onze Britsche opvattingen had deze maatschappelijke omwenteling het einde der Marindineezers moeten zijn; wij konden niet anders verwachten, dan dat zij alle levenslust zouden verliezen en eenvoudigweg verdwijnen. Ook de ethnoloog en neuroloog Rivers beweert, dat men het uitsterven van verschillende stammen in Melanesië niet zoozeer moet toeschrijven aan venersche ziekten of tuberculose, maar hoofdzakelijk aan moral of mental depression, levensmoedigheid.

De regeering is vaak wel verplicht tot hardhandig optreden tegen zulke misbruiken. Zij slaat echter daardoor een volk uit het lood en laat verder aan dit volk over zijn evenwicht terug te vinden. Een primitief volk mist evenwel daartoe de kracht en het aanpassingsvermogen en vindt in zijn simplistische levensvoorwaarden daartoe de mogelijkheden niet.....".

De schrijver erkent, dat het noodzakelijk is, zulke misbruiken met geweld te onderdrukken, „maar", zoo vervolgt hij, „in het oog der menschen staat zulk een onderdrukking gelijk met het hun ontnemen van een onontbeerlijke levensvoorwaarde.....".

„Het ligt voor de hand, dat zooiets een gedrukte, neerslachtige stemming brengt over die menschen; zij bukken in een gevoel van hulpeloosheid voor de overmacht, maar met wrok en wrevel in het hart".

Wat blijft er, in het licht van dit alles, over van Dr Verkuy's bewering (die niet op ervaring berust, maar op gemeene-gratie-theorie), dat „het geweten

Woensdag 29 Sept. des middags 5.30 uur in de aula der Hoogeschool worden verwacht, waar hun enkele belangrijke mededeelingen zullen worden gedaan.

Op dit oogenblik zijn er al honderd en drie en twintig bussen gemeld. De regelingscommissie doet haar uiterste best.

Onderwerpen der sprekers worden nog bekend gemaakt.

Na afloop van den bidstond zal in de Stadsgehoorzaal gelegenheid gegeven worden voor een begroetingssamenkomst. Daar wordt tegen voordeeligen prijs een goede kop koffie aangeboden en andere consumptie.

J. B.

K. S.

## Theologische Hoogeschooldag-lied

Een aantal meelevende broeders en zusters heeft zich gevormd („organisch") als Zangkoor op den Hoogeschooldag. Ze zullen dit lied ten gehoor willen brengen:

### SCHOOLDAGLIED.

Dit is de dag van school en kerk,  
Van vreugde en geschenken,  
Waarop wij 's Heeren wonderwerk  
Met hart en mond herdenken.

Hij was het, die in bang gevaar,  
Zijn kerk hier wilde bouwen,  
Hij redde, reformeerde haar,  
Op Hem zij ons betrouwen.

Bewaar ons, Heere, bij Uw Woord,  
Bewaar de school der kerken.  
Wil haar, daar zij U toebehoort,  
Bevestigen en sterken.

Heer Jezus, hoe de wereld woed',  
Hoe zij verdruk' de vromen,  
Uw heiliger blijf' ons hoogste goed,  
Tot Gij zult wederkomen.

Tot mijn spijt mag ik de muziek hier niet afdrucken; men wil het element der verrassing niet ontberen. Dat zij zoo. De bezoekers kunnen er op rekenen, dat zij straks de muziek wel in handen krijgen en ook zelf mogen zingen.

Na het koor, natuurlijk: iedereen op zijne wijs. En ook iedereen op zijn beurt.

K. S.

### ZENDING EN EVANGELISATIE

van deze volken „meestal" ('t zou natuurlijk altijd zoo moeten zijn. G.) medegetuigenis gaf aan de noodzaak en rechtvaardigheid van deze beslissing" (blz. 277).

Heele volksstammen zijn ten onder gegaan, geestelijk ontredder, levensmoed en versomberd. Voor den „weerschijn van de Wet Gods" waren ze stekeblind. Ze waren van onzedelijk niet zedelijk geworden, maar „zedeloos", doordat er in hun geweten niets was, niets „aangeborens", niets „natuurlijks", dat „mede-getuigde".

Zie nu eens, welk een gewetensdwang Dr V. met zijn delict-bestraffing aan belijders van niet-christelijke religies wil opleggen. Waar blijft de „vrije, persoonlijke beslissing tegenover het evangelie" voor die menschen, als de Overheid eerst met het zwaard wat christelijke geboden bijbrengt? Toegegeven moet worden, dat het klimaat voor missionarissen wel wat milder wordt, als bijvoorbeeld de consumptie der kannibalen met geweld in andere banen wordt geleid. Niettemin voor die natuurvölker is niet meer aanwezig, wat Dr V. noemt: „de gelegenheid om in vrijheid te beslissen, totdat Christus zelf in den Dag van den Oogst scheiding zal maken".

Geen godsdienst mag van de godsdienstvrijheid, zooals Dr V. die omschrijft, worden uitgesloten, dan maakt de Overheid den geestelijken strijd der tegenstellingen onmogelijk en dan gaat ze in tegen Christus' wil, maar hier sluit Dr V. zelf een aantal „archaische religies" uit!

En dit zou dan moeten, omdat ze ingaan tegen DE beginselen van recht en goede zeden? Maar, wat Dr V. tot DE beginselen van recht en goede zeden heeft verheven (en vóór hem de natuurrechtsleeraars van alle eeuwen), is een zeer willekeurige grens. DE beginselen van recht en goede zeden heeft God zelf geschreven in de beide tafelen der Wet. Dat is een ethisch maximum! Voor de Overheid HET richtsnoer. Of zij dat nu erkennen wil of niet; of zij zich er al dan niet van bewust is, het feit is er.

En kan de Overheid dat „ethische maximum" handhaven?

Christus zelf geeft het antwoord: „Vanwege de hardigheid uwer harten niet".

Maar als ambtdraagster, als dienaar van Christus, zal ze steeds al de geboden des Heeren voor oogen houden en ze zal vurig bidden en hopen, dat Christus op den akker, haar ter bewaking toevertrouwd,